

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما صلوات

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

تروییت از دیدگاه امام سجاد علیه السلام

علی همت بناری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تربیت از دیدگاه امام سجاد علیه السلام

نویسنده:

علی همت بناری

ناشر چاپی:

قدس

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	تربیت از دیدگاه امام سجاد علیه السلام
۷	مشخصات کتاب
۷	تربیت از دیدگاه امام سجاد علیه السلام (۱)
۷	اشاره
۷	حق فرزند
۷	اشاره
۷	فرزند، پاره تن انسان
۸	فرزندان مایه افتخار یا ذلت والدین
۸	مسئولیت والدین
۸	محورهای مسئولیت
۸	شیوه ایفای مسئولیت
۹	پاداش و کیفر مسئولیت
۹	نمایاندن آثار اعمال نیک به فرزند
۹	نظارت بر رفتار فرزند
۹	بهره‌گیری از استعدادهاى فرزند در تربیت
۹	استمداد از پروردگار در تربیت
۱۰	حق خردسال
۱۰	اشاره
۱۰	مهربانی
۱۰	تربیت کودک
۱۰	تعلیم و آموزش کودک
۱۰	عفو

- ۱۱ خطا پوشی و تغافل
- ۱۱ رفق و ملامت با کودک
- ۱۱ کودکان فقراى درگاه بزرگسالان
- ۱۱ مدارا با کودک
- ۱۲ ترک لجاجت با کودک
- ۱۲ امام سجاد علیه السلام و تربیت فرزند (۳)
- ۱۲ اشاره
- ۱۲ تربیت به شیوه الگویی
- ۱۳ تربیت شیوه عملی
- ۱۳ اشاره
- ۱۳ آموزش احترام به بزرگترها
- ۱۴ همراهی در محکمه قضاوت
- ۱۴ کلاس درس عذرخواهی
- ۱۴ همراهی در حمام
- ۱۴ تربیت به شیوه موعظه
- ۱۶ پاورقی
- ۱۶ درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

تربیت از دیدگاه امام سجاد علیه السلام

مشخصات کتاب

شماره کتابشناسی ملی: ایران ۸۲-۲۸۲۶۹

سرشناسه: همت بناری، علی

عنوان و نام پدیدآور: تربیت از دیدگاه امام سجاد علیه السلام / همت بناری، علی

منشأ مقاله: ، قدس، (۱۰ مهر ۱۳۸۲): ص ۱۰.

توصیفگر: علی بن حسین (ع)، امام چهارم

توصیفگر: تربیت

تربیت از دیدگاه امام سجاد علیه السلام (۱)

اشاره

امام ساجدان علی بن الحسین (ع) در رساله جامع حقوقی خود، که سند پر افتخار و گران سنگ معارف ناب شیعی است، به بیان حقوق مختلفی که بر عهده فرد مسلمان است، می‌پردازد. آن بزرگوار حقوق فرزندان و خردسالان را در کانون توجه خویش قرار داده، والدین را با مسئولیت خطیرشان آشنا می‌سازد. حساسیت و ظرافت موضوع، امام ساجدان را بر آن داشت تا در منشور حقوقی‌اش دو بخش را، با عنوان‌های «حق الولد» و «حق الصغیر»، به حقوق فرزندان و خردسالان اختصاص داده، راهنمای تربیتی والدین باشد و شیوه‌های مطمئن و ره توشه‌های تربیتی ماندگار را فرا روی آنان قرار دهد. این مقاله بر آن است تا، ضمن نقل متن کلام نورانی امام (ع) در دو بخش «حق الوالد» و «حق خردسال»، در حد بضاعت نگارنده به توضیح و تبیین آن بپردازد.

حق فرزند

اشاره

«و اما حق الولدک فتعلم انه منک و مضاف الیک فی عاجل الدنیا بخیره و شره و انک مسئول عما ولیته من حسن الادب و الدلالة علی ربه و المعونه له علی طاعته فیک و فی نفسه فمثاب علی ذالک و معاقب، فافعل فی امره عمل المتترین بحسن اثره علیه فی عاجل الدنیا المعذر الی ربه فیما بینک و بینه بحسن القیام علیه و الاخذ منه و لاقوه الا بالله.» این سخن حاوی نکات مهم تربیتی است که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

فرزند، پاره تن انسان

فتعلم انه منک... امام سجاد (ع) در این بخش از سخنانش فرزند را جزئی از وجود انسان و پاره تن او می‌خواند. بدیهی است که انسان، بطور فطری، خود و اشیا و امور وابسته به خود را دوست دارد، در راه نگهداری‌اش فداکاری می‌کند و در مسیر رشد و تعالی‌اش می‌کوشد. این حقیقت که فرزند وابسته به انسان جزئی از وجود اوست، مسئولیت‌سنگین والدین و لزوم عنایت پیوسته به تربیت و رشد فرزندان را یادآوری می‌کند.

فرزندان مایه افتخار یا ذلت والدین

... و مضاف الیک فی عاجل الدنیا بخیره و شره کودکان پاک و معصومند و سرزمین وجودشان آماده افشاندن هر بذری است. والدین می‌توانند باغبانانی دلسوز و با تدبیر باشند و دشت حاصلخیز وجود فرزندانشان را به باغستانی سرسبز و بارور تبدیل کنند یا در شمار کشاورزان ناآگاه و بی‌تجربه جای گرفته، در سرزمین وجود فرزندانشان خارهای آزاردهنده کشت کنند. البته ثمره تلخ و شیرین فرزندان، سرانجام به والدین می‌رسد. اگر فرزندان نیک باشند، مایه نیکامی و افتخار والدین می‌شوند و اگر درست تربیت نشوند، مایه خواری و بدنامی آنان خواهند بود. آری، چه بسیار والدینی که سالها پیش بدرود حیات گفتند، ولی به سبب فرزندان و یادگاران صالح و شایسته، همچنان نامشان زنده و یادشان گرامی است و ندای «خدایش بیامرزد» مؤمنان هدیه روحشان است. در مقابل گروهی از والدین، به خاطر فرزندانشان زشت کردارشان مورد خشم و نفرت دیگران قرار گرفته‌اند و نفرین مردم پیوسته بدرقه راهشان. بدین جهت امام (ع) در آغاز سخنش می‌فرماید: «فرزند انسان جزئی از وجود اوست و خیر و شرش با وی گره خورده است.» این هشدار به والدین است که اگر برای تربیت فرزندانشان اهمیت قایل نیستند و اگر آینده فرزندانشان را نمی‌خواهند، دست کم به نیک نامی خویش بیندیشند.

مسئولیت والدین

... وانک مسئول عما ولیته. فرزندان ودیعه‌های الهی و از بزرگترین نعمتهای پروردگارند. آنان صفابخش لحظه‌های زندگی و مایه طراوت، شادابی و آرامش کانون خانواده‌اند. والدین در برابر این ودیعه‌ها و نعمتهای الهی باید هم سپاسگزار باشند و هم احساس مسئولیت کنند. شکر نعمت فرزند، درست انجام دادن وظیفه بزرگ و سنگین تربیت است. آنها خواسته یا ناخواسته این مسئولیت بزرگ را بر دوش دارند و ضروری است که، ضمن باور کردن این مسئولیت و اهمیت و الایش، جهت انجام دادن درست آن، خود را به ابزار لازم مجهز کنند و با استعانت از خدای منان و عزمی راسخ آن را به انجام رسانند.

محورهای مسئولیت

در کلام نورانی امام (ع)، والدین نه تنها مسئول تربیت فرزندانشان شمرده شده‌اند، بلکه محورهای مسئولیت آنان نیز مشخص شده است. این محورها عبارت است از: ۱- ادب نیکو (من حسن الادب) ۲- خدانشناسی (والدلالة علی ربه) ۳- اطاعت خداوند (والمعونة علی طاعته) والدین باید در این سه محور (اخلاق، اعتقادات و پیروی عملی از شرع مقدس) انجام وظیفه کنند. مسئولیت آنان تنها تأمین غذا، مسکن و بهداشت جسمانی نیست. آنها، پیش از آنکه مسئول تأمین سلامت جسمانی و تأمین معیشت فرزندانشان باشند، مسئولیت تأمین سلامت اخلاقی و اعتقادی و عملی آنها را بر عهده دارند.

شیوه ایفای مسئولیت

... فیک و فی نفسه. به نظر می‌رسد که دو کلمه «فیک و فی نفسه» در کلام حضرت به روش اجرای مسئولیت والدین اشاره می‌کند. بدین بیان که «فیک» به بعد الگوی عملی والدین و «فی نفسه» به تلاش خود فرزند اشاره دارد که البته آن هم در سایه هدایت و کمک والدین به دست می‌آید. شیوه الگویی از مؤثرترین و کارآمدترین شیوه‌های تربیت است و ائمه اطهار: اغلب در تربیت فرزندانشان از این شیوه بهره می‌بردند؛ یعنی خود الگویی کامل برای فرزندانشان بودند و با عمل و رفتار خویش آنها را تربیت می‌کردند. البته، در کنار پدید آوردن الگوی عملی، باید زمینه را فراهم ساخت تا فرزند، خود نیز تلاش کند؛ در پی سعادت خویش

برآید؛ در مسیر تربیت گام بردارد و پیوسته به حمایت والدین وابسته نباشد. در این مرحله، وظیفه والدین هدایت، نظارت و بستر سازی برای تعلیم و تربیت خود جوش است.

پاداش و کیفر مسؤولیت

... فمئاب علی ذالک و معاقب. مسؤولیت داشتن آثاری دارد. اگر به درستی انجام شود؛ فرد سزاوار پاداش و تشویق است؛ و اگر در ایفای آن کوتاهی شود، فرد استحقاق تنبیه و کیفر می‌یابد. اگر والدین مسؤولیت خود را درست انجام دهند، شایسته پاداش الهی می‌شوند؛ و اگر کوتاهی کنند، کیفر در انتظارشان خواهد بود.

نمایاندن آثار اعمال نیک به فرزند

... فاعمل فی امره عمل المترین بحسن اثره علیه فی عاجل الدنیا. بزرگ جلوه دادن کار نیک فرزند و نشان دادن اثر اعمال نیک کودک به او از اقدامات مؤثر تربیتی شمرده می‌شود. بزرگ کردن کار خوب فرزند نوعی تشویق معنوی است، سبب ایجاد و تقویت انگیزه می‌شود و او را برای انجام دادن کارهای بزرگتر و بهتر آماده می‌سازد. والدین نباید از کنار کار خوب فرزند، هر چند در نظر آنان کوچک و ناچیز باشد، با بی‌توجهی بگذرند؛ بلکه بجاست آنان را به خاطر کار خوب تشویق کنند، کردارشان را زینت دهند و بزرگ بنمایانند. افزون بر این، شایسته است آثار کارهای خوب فرزندانشان را برای آنان ترسیم کنند و به زیبایی نمایش دهند؛ چرا که آنان، با دیدن آثار اعمالشان، اعتماد به نفس بیشتر می‌یابند و خود را برای انجام دادن کارهای بزرگتر توانا می‌بینند.

نظارت بر رفتار فرزند

... بحسن القیام علیه. بی‌تفاوتی و غفلت از رشد و هدایت فرزند در زندگی آثاری جبران ناپذیر دارد. فرزند انسان نونهالی است که به باغبانی دلسوز و با درایت نیازمند است تا از او مراقبت کند؛ بویژه امروز که در اثر تهاجم فرهنگی زمینه‌های انحراف نوجوانان و جوانان آماده‌تر است و دشمنان هدایت و تربیت، برای صید آنان دامهای رنگارنگ گسترانیده‌اند. در این موقعیت، نظارت و مراقبت از فرزندان ضرورت مضاعف یافته، مسؤولیت سنگین‌تر می‌شود و انجام دادن وظیفه تلاش بیشتر می‌جوید.

بهره‌گیری از استعداد های فرزند در تربیت

... والاخذ منه. انسان اشرف مخلوقات است و استعداد رسیدن به رفیعترین قله‌های انسانیت را دارد. خداوند استعدادهایی در وجود انسان به ودیعه گذاشت تا در پرتو پرورش صحیح شکوفا شود. علاوه بر استعدادهای فطری و مشترک، که در همه انسانها وجود دارد، هر فرد نیز از تواناییهایی ویژه برخوردار است که ضروری است در پرتو دقت و نظارت والدین و معلمان و مربیان بخوبی شناسایی و حمایت شود تا به رشد و شکوفایی برسد، در سایه آن، راه طولانی تربیت سریعتر پیموده شود و تربیت فرزند آسانتر انجام گیرد.

استمداد از پروردگار در تربیت

... ولا قوة الا بالله. تربیت آسان نیست، بلکه ظریف، دقیق و پیچیده است. انسان ماشین نیست تا به سادگی راه‌اندازی شود. علم بشر، با همه پیشرفت‌هایش که دارد، هنوز در شناخت رموز ابعاد وجودی انسان توفیق کامل نیافته است. بنابراین، در امر ظریف تربیت، همراه با تلاش خستگی ناپذیر و پیوسته، همواره باید از آفریدگار یاری خواست. بدین سبب، امام عارفان و سید ساجدان در پایان این نسخه

تربیتی فرموده است: ولا قوة الا بالله.

حق خردسال

اشاره

«واما حق الصغیر فرحمته و تثقیفه و تعلیمه و العفو عنه و الستر علیه و الرفق به و المعونه له و الستر علی جرائر حدائته فانه سبب للتوبه و المداراه له و ترک مما حکنه فانه ادنی لرشده.»

مهربانی

کودک روانی لطیف و ظریف دارد؛ روانی که جز مهربانی بر نمی‌تابد. او ظرفیت عتاب و تندی ندارد و زود می‌رنجد و می‌گرید. آری، مهربانی ضروری‌ترین نیاز کودک است. بدین جهت، امام سجاد (ع) آن را اولین حق کودک برمی‌شمرد و بر حق تربیت و تعلیم مقدم داشت. این بدان معناست که کودک، پیش از نشستن در کلاس تربیت و تعلیم، باید نسیم خوش مهربانی و عطوفت را تجربه کند؛ اقلیم وجودش از بوی خوش مهربانی عطر آگین گردد و حتی آموزش نیز باید در پرتو مهربانی و عطوفت به انجام رسد. جالب آن است که در نسخه شیخ صدوق عبارت «فرحمته فی تعلیمه» به چشم می‌خورد که تصریح بدین امر است. بدین سان، در می‌یابیم که آموزش، بویژه در دوره ابتدایی، باید با مهربانی و محبت همراه باشد. این اصلی اساسی و اجتناب ناپذیر است.

تربیت کودک

... و تثقیفه. اساسی‌ترین و ضروری‌ترین حق فرزند و خردسال تربیت اخلاقی و معنوی اوست. تربیت با اهمیت‌ترین هدف و بلکه هدف همه تعالیم و معارف اسلامی است. زندگی انسان مسلمان در پرتو تربیت اسلامی معنا پیدا می‌کند و ارج و ارزش انسان به تربیت معنوی و اخلاقی اوست. و گرنه، به فرموده قرآن، مانند حیوان و بلکه از آن هم پست‌تر خواهد بود. اهمیت والای تربیت، وظیفه والدین را صد چندان می‌کند. آنان که در حیات تربیتی فرزندان اولین نقش را بر جای می‌نهند، نخستین و اساسی‌ترین وظیفه را نیز به عهده دارند و ضروری است بیش از هر حق دیگری بدین حق اساسی کودک توجه کرده، در انجام دادن درست آن از هیچ کوششی دریغ نکنند.

تعلیم و آموزش کودک

... و تعلیمه. از دیگر حقوق مهم فرزند سوادآموزی و فراگیری دانش است. اهمیت سوادآموزی و دانش به توضیح و تأکید نیاز ندارد. پر واضح است، سعادت هرگونه که تفسیر شود، دانش آموختن اولین و اساسی‌ترین گام رسیدن به آن است. اگر کسی سعادت را صرفاً رفاه مادی و آسایش دنیوی معنا کند، دانش آموختن گام نخست در تحصیل آن است و اگر آن را در قرب الهی و بندگی خداوند جستجو کند که حق همین است باز هم دانش و معرفت از مطمئن‌ترین راههای وصول بدان شمرده می‌شود. دانش کلید حل بسیاری از مشکلات و ابزار دستیابی به بسیاری از مصالح و منافع مادی و معنوی است. بر والدین، که در برابر سعادت فرزندان مسئولند؛ ضروری است تا زمینه تحقق این حق مهم را برایشان فراهم سازند و آنان را از نعمت سواد و دانش بهره‌مند گردانند.

عفو

... والعفو عنه. زمینه خطا و اشتباه در اعمال و رفتار کودک بسیار است. آنان در ابتدای مسیر رشد هستند، نه رشد بدنی کافی یافته‌اند و نه عقل و تدبیرشان به حد کمال رسیده است. بنابراین، امکان هر نوع لغزش و خطا در رفتار و گفتارشان وجود دارد. والدین و بزرگسالان باید این واقعیت را بپذیرند که کودکان نشان انسانهای کوچکی بیش نیستند و انتظار بزرگان از آنان داشتن خطاست. پس بجاست که از خطاهای آنان با کرامت و بزرگواری در گذرند و پوزش آنان را براحتی بپذیرند.

خطا پوشی و تغافل

والستر علیه... والستر علی جرائر حادثه فانه سبب للتوبه. چنانکه بیان شد، در کودکان و نوجوانان، به خاطر عدم رشد کامل عقلانی، زمینه لغزش بسیار است و اشتباه و تقصیر در اعمال و رفتارشان دور از انتظار نیست. واکنش والدین و بزرگترها، در برابر این لغزشها، دو نوع است یکی آنکه خطاهایشان را سریع به آنان گوشزد کنند، و احیانا به تنبیه و سرزنش آنان پردازند و دیگر آنکه، ضمن داشتن حساسیت و توجه، به روش خطاپوشی و تغافل که روشی درست و اثربخش است، روی آورند؛ چرا که تغافل از اصول مهم تربیتی است؛ یعنی والدین خود را به غفلت بزنند و چنان وانمود کنند که خطای فرزندشان را ندیده‌اند. چنانچه والدین چنین رفتاری داشته باشند، امکان پشیمانی و بازگشت از خطا بیشتر است؛ اما اگر کودکان و نوجوانان در مقابل هر خطا و تقصیری با سرزنش و تنبیه والدین رو به رو شوند، احساس مجرم بودن کرده، چنان می‌اندیشند که دیگر اعتبار و ارزشی نزد والدین و بزرگسالان ندارند. این امر باعث می‌شود که در مراحل بعد نیز لغزش و خطا برایشان زشت نباشد و ارتکاب آن امری عادی شمرده شود. گذشته از این، سرزنش و تذکرات پایایی، بذر لجاجت را در وجود فرزند می‌افشانند و زمینه پذیرش اندرز را در او نابود می‌کند. امام زین العابدین (ع) به خاطر اهمیت اصل خطاپوشی و تغافل، این حق را مورد تأکید قرار داده و دو بار آن را بر زبان رانده است. آن بزرگوار فایده و سبب خطاپوشی را نیز بیان کرده، می‌فرماید: پوشاندن لغزشهای دوران کودکی و نوجوانی به بازگشت آنان و پرهیز از خطا و لغزش می‌انجامد.

رفق و ملاحظت با کودک

... والرفق له. روحیه لطیف کودک با اندک تندی و خشم، آزرده می‌شود. بنابراین، بزرگسالان، بویژه والدین، باید از گلهای زندگی خویش با لطافت و نرمی مراقبت کنند؛ با صبر و حوصله در برابر آزارهای کودکان آنان عطف و ملاحظت نشان دهند و جز در موارد استثنایی نگاه تند و چهره خشمگین بدانان نشان ندهند.

کودکان فقرا درگاه بزرگسالان

... والمعونه له. کودکان کانون نیازمندی و فقرند. نیازهایشان فراوان و کمبودهایشان نمایان است. آنان در لحظه لحظه کودکیشان به حمایت و مراقبت والدین و بزرگترها نیازمندند. نیازهای جسمانی، نیازهای عاطفی، نیازهای روانی و... از آنان مسکینانی راستین ساخته است. آنها جز در پرتو کمک و حمایت بزرگترها و والدین قادر به رشد و تکامل و حتی ادامه حیات نیستند. بنابراین، بر بزرگسالان است که مستمندان درگاه خویش را یاری دهند و در رفع نیازمندیهای آنان بکوشند.

مدارا با کودک

... والمداراه له. ضرورت مدارا و تحمل رفتارهای ناسنجیده کودکان امری روشن است؛ چرا که آنان در طریق رشد و تکاملند، هنوز

درکشان کامل نگشته، خوب و بد کارها را براحتی تشخیص نمی‌دهند، با آداب اجتماعی آشنا نیستند، ارزشها و ضد ارزشها برایشان بی‌معناست، خواسته‌ها و انتظاراتشان لباس منطقی بر تن نپوشیده است و همچنان در خیالات و پندارهای کودکانه خویش غوطه‌ورند. کنجکاوی و انرژی زیادشان اغلب آنان را به انسانهای شلوغ و پردردسر مبدل ساخته و اعمال و رفتار ناسنجیده و آزار دهنده را ویژگی طبیعی‌شان ساخته است. والدین و بزرگسالان باید این موقعیت کودکان را بدرستی درک کرده، با بردباری بسیار خود را برای تحمل کردار نادرست آنان آماده سازند تا از امتحان بزرگ و سخت دوران کودکی فرزندان سربلند برون آیند.

ترک لجابت با کودک

... و ترک مباحکته فانه ادنی لرشده. کودکان، به خاطر نداشتن آگاهی لازم و درک کافی، کمبودها و نقص‌های بسیار دارند. آنها چه بسا به لجابت با والدین و بزرگسالان برخاسته، باعث آزار آنها می‌شوند. در چنین موقعیتی بزرگترها باید با کودکان مدارا کنند و از لجابت و مخاصمه با آنان جدا بپرهیزند. طبق سخن امام سجاد (ع) این روش برای رشد و هدایت کودکان مناسبتر است.

امام سجاد علیه السلام و تربیت فرزند (۳)

اشاره

ائمه طاهرین در تربیت فرزندانشان شیوه‌های مختلفی به کار می‌بردند و در هر موقعیتی از شیوه‌ای مناسب بهره می‌جستند. از سیره و سخنان امام ساجدین علی بن‌الحسین (ع) چنان برمی‌آید که آن حضرت از سه شیوه «تربیت الگویی»، «تربیت عملی» و «تربیت موعظه‌ای» بیشتر بهره می‌بردند.

تربیت به شیوه الگویی

تربیت به شیوه الگویی عبارت است از ارائه الگوهای مطمئن و شایسته برای اینکه فرزندان، رفتار و اخلاق آنها را سرمشق خویش قرار داده، در مسیر تکامل و رشد بهتر، گام بردارند. بی‌تردید والدین، بویژه پدر، خود اولین الگوی فرزندانشان هستند و فرزندان رفتار و زندگی آنان را سرمشق خویش قرار می‌دهند. واقعیت این است که والدین در امر تربیت چند دسته‌اند؛ برخی به کلی از وادی تربیت دورند و فقط در پی تأمین منافع حال و آینده خویشند. برخی به وادی تربیت قدم نهاده‌اند، اما راه و رسم تربیت را نمی‌دانند، گروهی به وادی تربیت قدم نهاده‌اند و راه و رسم تربیت را نیز تا حدودی می‌دانند ولی بی‌آنکه خود تربیت شده باشند، در پی آنند که فرزندانشان تربیت شوند. اندک والدینی هم هستند که ضمن فرا گرفتن راه و رسم زندگی، هم خود تربیت شده‌اند و هم به تربیت فرزندانشان اقدام می‌کنند. در این بحث، روی سخن ما با دسته سوم است که تربیت نشده، در پی تربیت دیگرانند. باید از سر سوز و با تمام وجود گفت که زهی خیال باطل! چقدر اشتباه است که والدینی خود طعم شیرین عبادت را نچشیده، راز ارتباط با خالق را نیافته باشند و از فرزندانشان انتظار این امور را داشته باشند. آنان که عمر را به بطالت و جوانی را به رذالت و سرمایه‌های مادی و معنوی را به خسارت در راه غیر خدا داده‌اند، چگونه انتظار تربیت فرزندان نیک نام و صالح دارند؟ ذات نیافته از هستی بخش کی تواند که شود هستی‌بخش امام سجاد (ع)، بر اساس تربیت به روش الگویی، خود نمونه‌ای کامل برای فرزندان بود و با رفتار و اعمال شایسته خویش فرزندان را به طور غیر مستقیم و با زبان عمل تربیت می‌کرد. آن بزرگوار، بیش از آنکه با سخن و گفتار به تربیت فرزندان اقدام کند، با عمل آنان را به فضیلت و پاکی دعوت می‌کرد. جالب آن است که آن امام همام، که به حق زینت عابدان و سرور ساجدان شهرت یافته است، در مواعظ و وصایای متعددش کمتر فرزندان را به عبادت و سجده سفارش

می‌کرد و گویا عمل پیوسته و دلنشین آن حضرت فرزندان را از هر سخن و موعظه‌ای در این باره بی‌نیاز می‌ساخت. نمونه‌هایی از اعمال و رفتار حضرت، که راهنمای تربیتی فرزندانش بود، چنین است: ۱ - صاحب «کشف‌الغمة» می‌نویسد: آن حضرت دوست نداشت کسی در طهارت یاری‌اش کند. خودش برای وضو آب فراهم می‌کرد و شب‌ها قبل از خوابیدن آب را آماده می‌ساخت، در نیمه شب بیدار می‌شد، ابتدا مسواک می‌زد و بعد وضو می‌گرفت و نماز می‌خواند. نمازهای مستحبی که در روز از او فوت می‌شد، شب قضا می‌کرد و می‌فرمود: فرزندانم، این نمازها بر شما واجب نیست؛ ولی دوست دارم هر کدام از شما که نفسش را بر کار خیری عادت داد، بر آن مداومت ورزد. [۱]. ۲ - سعید بن کثوم می‌گوید: من نزد جعفر بن محمد (ع) بودم که از امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب یاد کرده، او را به آنچه سزاوار بود ستایش کرد و فرمود: ... هیچ یک از فرزندانش در لباس و فقه از علی بن حسین به او شبیه‌تر نیست. فرزندش ابوجعفر بر او وارد شد. او به قدری عبادت کرده بود که کسی قادر بر آن نبود. ابوجعفر می‌گوید: او را مشاهده کردم در حالی که رنگش در اثر بیداری زرد شده و چشمهایش در اثر گریه زیاد، بسیار گرم شده بود. پیشانی‌اش بالا آمده و پره‌های بینی‌اش در اثر سجده گسسته شده بود. و ساقها و قدمهایش به سبب ایستادن در حال نماز ورم کرده بود. وقتی او را در این حال دیدم، نتوانستم گریه خود را کنترل کنم و برایش گریستم. او در حال تفکر بود. اندکی پس از ورودم، متوجه من شد و فرمود: فرزندم، بعضی از صحیفه‌هایی را که در آن عبادت علی (ع) ثبت شده، به من بده. آنها را به او دادم. مقدار کمی از آنها را قرائت کرد. سپس با اندوه آنها را رها کرد و فرمود: چه کسی بر عبادت علی بن ابی طالب قادر خواهد بود. [۲]. ۳ - جابر جعفی از امام باقر (ع) چنین نقل کرد: پدرم علی بن حسین (ع) نعمتی از پروردگار را یاد نمی‌کرد، مگر آنکه سجده می‌کرد؛ آیه‌ای از آیات سجده را تلاوت نمی‌کرد، مگر آنکه سجده می‌کرد، خداوند هیچ بلای ترسناک و کید دشمنی را از او دفع نمی‌کرد، مگر اینکه سجده می‌کرد؛ از هیچ نماز واجبی فارغ نمی‌شد، مگر آنکه سجده می‌کرد؛ هیچ اصلاح و آشتی بین دو نفر ایجاد نمی‌کرد، مگر آنکه به خاطر موفقیت در آن سجده می‌کرد؛ اثر سجده در تمام مواضع سجود او نمایان بود و بدین علت او را «سجاد» نامیده‌اند. [۳]. ۴ - امام باقر (ع) فرمود: علی بن حسین (ع) شبها کیسه نان را بر دوشش می‌گذاشت و [به مستمندان] صدقه می‌داد. ۵ - آن حضرت همچنین فرمود: پدرم علی بن الحسین (ع) اموالش را دو بار [بین مستمندان] تقسیم کرد. [۴].

تربیت شیوه عملی

اشاره

امام چهارم (ع) با واگذاری مسئولیت به فرزندان، شرکت دادن آنها در فعالیتهای پسندیده و بردن آنها به مجالس و مکانهای مناسب به طور عملی به تربیت آنان می‌پرداخت و بر کار آنان نظارت می‌کرد. در اینجا به جلوه‌هایی از این شیوه اشاره می‌کنیم:

آموزش احترام به بزرگترها

ابن زبیر محمد بن مسلم مکی می‌گوید: «ما نزد جابر بن عبدالله بودیم که علی بن حسین (ع) در حالی که فرزند خردسالش محمد (ع) همراهش بود، نزد جابر آمد. علی بن حسین به فرزندش فرمود: «قبل رأس عمک» صورت عمویت [جابر] را ببوس. محمد بن علی (ع) نزد جابر آمد و صورت او را بوسید. جابر که نابینا بود، پرسید: او کیست؟ علی بن حسین (ع) فرمود: پسر محمد است. جابر محمد را در آغوش گرفت و گفت ای محمد، رسول خدا (ص) تو را سلام می‌رساند. به او گفتند: ای جابر، چگونه رسول خدا (ص) سلام می‌رساند؟! گفت: من نزد رسول خدا (ص) بودم و حسین (ع) در آغوشش بود و با او بازی می‌کرد. به من فرمود: ای جابر، برای فرزندم حسین (ع) فرزندتی خواهد بود که او را علی می‌نامند، وقتی روز قیامت برپا شد منادی ندا می‌دهد که سرور

عابدان برخیزد؛ و علی بن حسین (ع) برمی‌خیزد. برای علی فرزندی خواهد بود که نامش محمد است؛ ای جابر، هر گاه او را ملاقات کردی، سلام مرا به او برسان...» [۵].

همراهی در محکمه قضاوت

ابوبصیر نقل کرده است: «ابوجعفر (ع) به من فرمود: زنی از خوارج «که گمان می‌کنم فرمود از بنی حنیفه است» نزد پدرم بود. یکی از دوستان پدرم به او گفت: ای پسر رسول خدا (ص)، نزد تو زنی است که از جدت [علی (ع)] برائت می‌جوید. پدرم او را طلاق داد. او ادعای مهر کرد [ظاهراً حضرت قبلاً مهرش را پرداخته بود] و نزد حاکم مدینه از پدرم شکایت کرد. حاکم مدینه به پدرم گفت: ای علی [بن حسین]، یا سوگند یاد کن و یا مهرش را بده. پدرم به من [که همراه او در محکمه بودم] فرمود: فرزندم، چهار صد دینار به او بده. گفتم: ای پدر، فدایت گردم؛ مگر حق با تو نیست؟ فرمود: آری فرزندم؛ ولی خداوند را جلیل‌تر از آن می‌دانم که به او سوگند یاد کنم.» [۶].

کلاس درس عذرخواهی

ابوبصیر از امام باقر (ع) نقل کرده است که فرمود: «پدرم غلامش را به دنبال کاری فرستاد؛ ولی او در انجام کار کوتاهی کرد. پدرم وی را تنبیه کرد. غلام ناراحت شد و گلایه کرد. پدرم به خاطر این کار ناراحت شد و گریست. آنگاه فرمود: فرزندم، نزد قبر رسول خدا (ص) برو و دو رکعت نماز بخوان و بگو «اللهم اغفر لعلی بن الحسین»؛ خدایا در قیامت علی بن حسین را ببخش. سپس به غلام فرمود: تو در راه خدا آزاد هستی...» [۷] [ذکر این نکته ضروری است که طلب استغفار منافات با مقام عصمت حضرت ندارد زیرا حضرت گناهی مرتکب نشد تا نیاز به استغفار داشته باشد، لکن مقام والای آن حضرت ایشان را بر آن داشت که برای همین اندازه عمل غیر گناه نیز استغفار کند.]

همراهی در حمام

گاهی اوقات حضرت فرزند خود را به حمام می‌برد و این عمل [در صورت کودک بودن فرزند] علاوه بر آنکه نشان دهنده توجه حضرت به مسایل خانواده و کمک به همسر در امور خانواده است، یک رفتار تربیتی است؛ زیرا عملاً به فرزند خود اهمیت بهداشت و آداب حمام رفتن را می‌آموخت. حنان بن سدیر از پدرش چنین نقل کرد: «من همراه پدرم و جد و عمویم به حمامی در مدینه رفتیم. در حمام شخصی ما را به رعایت ستر و پوشش تذکر داد. او با جدم صحبت کرد و به او گفت: چرا خضاب نمی‌کنی.... بعد از حمام کردن، درباره وی پرسیدم و دریافتم که او علی بن حسین است که با فرزندش محمد حمام آمده است. «فاذا هو علی بن الحسین و معه ابنه محمد بن علی صلوات الله علیهم» [۸]. نمونه‌هایی که ذکر شد، نشان می‌دهد که حضرت با همراه بردن فرزند خود به مجالس و مکانهای مختلف، واگذاری مسؤلیت به وی و شرکت دادن او در فعالیتهای سیاسی به تربیت عملی او اقدام می‌کرد و این شیوه در تربیت بس مفید و مؤثر است؛ زیرا بسیاری از نقاط ضعف و قوت اخلاقی و غیر اخلاقی فرزندان و نیز استعدادها و توانمندیهای آنان در میدان عمل آشکار می‌شود. چه بسا فرزندان استعدادها و نقاط قوت ناشناخته داشته باشند و یا از عیوب و ضعفهای پنهان رنج ببرند؛ شرکت دادن فرزندان در فعالیتهای مناسب و نظارت درست بر کار آنان والدین را از این امور آگاه می‌سازد.

تربیت به شیوه موعظه

هر چند تربیت عملی و غیرمستقیم مؤثرتر است؛ اما موعظه و نصیحت فرزندان نیز یک شیوه تربیتی مؤثر و مفید است و گاهی آثاری دارد که از تربیت غیر مستقیم بر نمی‌آید، موعظه و نصیحت اگر بجای، منطقی، با لطافت و نرمی و از سر سوز و خیرخواهی باشد، باعث ایجاد الفت و صمیمیت بین والدین و فرزند می‌شود. زیرا فرزند احساس می‌کند والدین او را دوست دارند، با او صمیمی‌اند و برای او احترام و اهمیت قایلند؛ بویژه اگر والدین قبل از آن محبت بی‌شائبه و دلسوزی صادقانه خود را نسبت به او نشان داده باشند. موعظه و نصیحت به وقت خاصی اختصاص ندارد. متأسفانه برخی از والدین فقط هنگامی که فرزندان‌شان مرتکب خلاف می‌شوند به فکر نصیحت می‌افتند. غافل از آنکه موعظه نهی از منکر نیست و غالباً در هنگام ارتکاب خلاف و بعد از آن تأثیر مطلوب ندارد. موعظه باید قبل از ارتکاب خلاف و برای پیشگیری از آن باشد نه وسیله‌ای برای درمان. امام سجاد (ع) در فرصتهای مناسب به نصیحت فرزندان می‌پرداخت و نکات لازم را به فرزندان گوشزد می‌فرمود. نمونه‌هایی از مواظب آن حضرت به فرزندان‌ش چنین است: ۱ - مالک بن اعین جهنی می‌گوید: علی بن حسین (ع) فرزندش محمد (ع) را چنین وصیت فرمود: من تو را جانشین بعد از خود قرار دادم. هر کس ادعای آنچه بین من و تو است [مقام امامت] کند، خداوند در روز قیامت حلقه‌ای از آتش بر گردنش می‌آویزد. آنگاه فرمود: فرزندم؛ خداوند را بر این نعمت ستایش کن و سپاسگزار باش. فرزندم، هر که بر تو انعام کرده، سپاسگزاری کن و بر هر که از تو سپاسگزاری کرد، انعام کن؛ زیرا نعمتی که شکرش را به جا آوری از بین نمی‌رود و نعمتی که کفران ورزی باقی نمی‌ماند. شکر نعمت برای شکرکننده از خود نعمت با برکت تر است. سپس حضرت این آیه را تلاوت فرمود: «لان شکرتم لازیدنکم و لان کفرتم ان عذابى لشدید» (ابراهیم / ۷)؛ اگر شکر نعمت کنی، نعمت افزون می‌گردد و اگر کفران ورزی، بدان که عذاب الهی شدید است. [۹]. ۲ - آن حضرت به فرزندش محمد (ع) فرمود: هر که از تو طلب خیر کند، به او خوبی کن؛ اگر او از اهل خیر باشد، خوبی را در جای خودش انجام داده‌ای و اگر او اهلش نباشد، تو اهلش هستی. هر گاه کسی در جانب راست به تو دشنام داد و به جانب چپ تو آمد و معذرت خواست، عذرش را بپذیر. [۱۰]. ۳ - همچنین به فرزندش فرمود: از آزار دیگران بپرهیز و با ریزش عطایا آنان را نوازش کن. زبان را بر سکوت کمک کن؛ زیرا برای سخن گفتن حالاتی است که موجب زیانش می‌شود. از دوستی با احمق بپرهیز، هر چند دوست باشد؛ همچنان که از عاقل در صورت دشمن بودن، بپرهیز می‌کنی. از خصومت و ستیز با مردم برحذر باش؛ زیرا یا به مکر شخص حلیم و پرحوصله‌ای دچار خواهی شد و یا با فرومایه‌ای روبه‌رو می‌شوی که آسیب ناگهانی بر تو وارد می‌کند. [۱۱]. ۴ - همچنین در کلام دیگری خطاب به فرزندش فرمود: از دروغ گفتن، کوچک و بزرگش، جدی و شوخی اش بپرهیز؛ زیرا اگر انسان دروغ کوچک بگوید بر دروغ بزرگ نیز جسارت پیدا می‌کند.... [۱۲]. ۵ - عثمان بن خالد از پدرش نقل کرده که: علی بن الحسین در بیماری که به وفاتش انجامید، فرزندانش، محمد، حسن، عبدالله، عمر، زید و حسین را گرد آورد، فرزندش محمد را کنیه [لقب] باقر داد، سرپرستی فرزندان را به او سپرد و فرمود: فرزندم، خرد راهنمای روح است و دانش رهنمای خرد و خرد ترجمان دانش است. بدان که علم جاودانی‌تر است و زبان بیهوده گوتر؛ و صلاح تمام امور دنیا به منزله پیمان‌ه پری است که دو سوم آن هوشیاری و ذکاوت و یک سوم آن تغافل و چشم پوشی است؛ زیرا انسان جز از چیزی که شناخته و درک کرده، تغافل نمی‌کند. بدان که گذشت ساعتها عمر تو را می‌برد و تو هرگز به نعمتی دست پیدا نمی‌کنی، مگر با جدا شدن از نعمت دیگر. برحذر باش از آرزوی دراز، زیرا چه بسیار آرزومندی که به آرزوی خود نرسد.... [۱۳]. ۶ - ثمالی از امام باقر (ع) چنین نقل کرد که: هنگامی که وفات پدرم علی بن حسین (ع) فرا رسید مرا به سینه خود چسبانید و فرمود: فرزندم، وصیت می‌کنم تو را به آنچه پدرم هنگام وفات، مرا وصیت کرد... بپرهیز از اینکه ستم کنی بر کسی که جز خداوند را برای حضرت خویش نیابد. [۱۴] و نیز فرمود: بر کار حق صبر کن، اگر چه تلخ باشد. [۱۵]. ۷ - آن حضرت به فرزندش فرمود: فرزندم در گرفتاریها شکیباش و معترض حقوق دیگران نشو و برادرت را در کاری که زیانش بر تو بیش از منفعتش برای او باشد اجابت نکن. [۱۶]. این حدیث طبق نقل صاحب عقدالفرید به جای عبارت «لا تعرض للحقوق» «لا تعرض للحقوق» و به جای «منفعته له»

«منفعته لک» دارد و معنای حدیث چنین می‌شود: فرزندم... خود را در معرض هلاکت قرار مده و برادرت را در کاری که زبانش برای تو از نفعش بیشتر است اجابت نکن. [۱۷].

پاورقی

- [۱] کشف الغمّه، ج ۲، ص ۲۸۷.
- [۲] الارشاد، ص ۲۵۶؛ بحار، ج ۴۶، ص ۷۴ و ۷۵؛ کشف الغمّه، ترجمه آقای حسینی زوارئی، ج ۲، ص ۲۷۹.
- [۳] حلیه‌الابرار، ج ۲، ص ۱۳ و ۱۴؛ بحارالانوار، ج ۴۶، ص ۹۹.
- [۴] همان، ص ۱۵۴.
- [۵] کشف الغمّه، ج ۲، ص ۳۳۱.
- [۶] حلیه‌الابرار، ج ۲، ص ۲۰ و ۲۱.
- [۷] بحارالانوار، ج ۴۶، ص ۹۲، ح ۷۹؛ حلیه‌الابرار، ج ۲، ص ۴۴.
- [۸] بحار، ج ۴۶، ص ۱۴۱ - ۱۴۲.
- [۹] همان، ص ۲۴۱ و ۲۴۲.
- [۱۰] تحف العقول، ص ۲۰۵؛ مشکاة الانوار، ص ۶۵.
- [۱۱] ناسخ التواریخ، زندگانی امام سجاد (ع)، ج ۲، ص ۳ و ۴.
- [۱۲] همان.
- [۱۳] بحار، ج ۴۶، ص ۲۳۱ و ۲۳۲؛ کتاب الامام زین العابدین، عبدالرزاق مقرر، ترجمه حبیب روحانی، ص ۵۸۸.
- [۱۴] بحار، ج ۴۶، ص ۱۵۳ و ۱۵۴.
- [۱۵] ناسخ التواریخ، زندگانی امام سجاد (ع)، ج ۲، ص ۶.
- [۱۶] بحار، ج ۴۶، ص ۹۵؛ مناقب آل ابی‌طالب، ج ۴، ص ۱۶۵؛ البیان و التبیان، جاحظ، ج ۲، ص ۵۹.
- [۱۷] عقدالفرید، اندلسی، ج ۳، ص ۱۵۳.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم
 جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱)
 با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیفزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند
 بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹
 بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند.

مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب از فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مختلف مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

اهداف: دفاع از حریم شیعه و بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام) تقویت انگیزه جوانان و عامه مردم نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی، جایگزین کردن مطالب سودمند به جای بلوتوث های بی محتوا در تلفن های همراه و رایانه ها ایجاد بستر جامع مطالعاتی بر اساس معارف قرآن کریم و اهل بیت علیهم السلام با انگیزه نشر معارف، سرویس دهی به محققین و طلاب، گسترش فرهنگ مطالعه و غنی کردن اوقات فراغت علاقمندان به نرم افزار های علوم اسلامی، در دسترس بودن منابع لازم جهت سهولت رفع ابهام و شبهات منتشره در جامعه عدالت اجتماعی: با استفاده از ابزار نو می توان بصورت تصاعدی در نشر و پخش آن همت گمارد و از طرفی عدالت اجتماعی در تزریق امکانات را در سطح کشور و باز از جهتی نشر فرهنگ اسلامی ایرانی را در سطح جهان سرعت بخشید.

از جمله فعالیتهای گسترده مرکز:

الف) چاپ و نشر ده ها عنوان کتاب، جزوه و ماهنامه همراه با برگزاری مسابقه کتابخوانی

ب) تولید صدها نرم افزار تحقیقاتی و کتابخانه ای قابل اجرا در رایانه و گوشی تلفن همراه

ج) تولید نمایشگاه های سه بعدی، پانوراما، انیمیشن، بازیهای رایانه ای و ... اماکن مذهبی، گردشگری و ...

د) ایجاد سایت اینترنتی قائمیه www.ghaemiyeh.com جهت دانلود رایگان نرم افزار های تلفن همراه و چندین سایت مذهبی دیگر

ه) تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ... جهت نمایش در شبکه های ماهواره ای

و) راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی (خط ۲۳۵۰۵۲۴)

ز) طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...

ح) همکاری افتخاری با دهها مرکز حقیقی و حقوقی از جمله بیوت آیات عظام، حوزه های علمیه، دانشگاهها، اماکن مذهبی مانند مسجد جمکران و ...

ط) برگزاری همایش ها، و اجرای طرح مهد، ویژه کودکان و نوجوانان شرکت کننده در جلسه

ی) برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم و دوره های تربیت مربی (حضور و مجازی) در طول سال

دفتر مرکزی: اصفهان/خ مسجد سید/ حد فاصل خیابان پنج رمضان و چهارراه وفائی / مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان

تاریخ تأسیس: ۱۳۸۵ شماره ثبت: ۲۳۷۳ شناسه ملی: ۱۰۸۶۰۱۵۲۰۲۶

وب سایت: www.ghaemiyeh.com ایمیل: Info@ghaemiyeh.com فروشگاه اینترنتی:

www.eslamshop.com

تلفن ۲۵-۲۳۵۷۰۲۳-۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) فکس ۲۳۵۷۰۲۲ (۰۳۱۱) دفتر تهران ۸۸۳۱۸۷۲۲ (۰۲۱) بازرگانی و فروش ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹ امور

کاربران (۰۳۱۱)۲۳۳۳۰۴۵

نکته قابل توجه اینکه بودجه این مرکز؛ مردمی، غیر دولتی و غیر انتفاعی با همت عده ای خیر اندیش اداره و تامین گردیده و لی جوابگوی حجم رو به رشد و وسیع فعالیت مذهبی و علمی حاضر و طرح های توسعه ای فرهنگی نیست، از اینرو این مرکز به فضل و کرم صاحب اصلی این خانه (قائمیه) امید داشته و امیدواریم حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف توفیق روزافزونی را شامل همگان بنماید تا در صورت امکان در این امر مهم ما را یاری نمایندانشالله.

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گام‌ها

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

